gemeente Dalfsen

Raadsvoorstel

Status: Voorbereidend besluitvormend

Agendapunt:	4
Onderwerp:	Ruimtelijke kaders grootschalige duurzame energieproductie
Datum:	25 november 2021
Portefeuillehouder:	dhr. A. Schuurman
Decosnummer:	1368
Informant:	Thijs Mosterman t.mosterman@dalfsen.nl (0529) 438 917

Voorstel:

1. De ruimtelijke kaders voor grootschalige energieproductie vast te stellen.

2. Voor de uitvoering van de inwonerbetrokkenheid en ondersteuning voor 2022 een projectbudget van € 50.000 via de eerste bestuursrapportage 2022 beschikbaar stellen.

Inleiding:
Op basis van de ervaringen van de afgelopen jaren met windmolens en zonneparken zijn in juni 2021 concept uitgangspunten en uitsluitgebieden door de raad vastgesteld. Toen is afgesproken om in december 2021 de definitieve ruimtelijke kaders vast te stellen inclusief een zoekgebied en een participatieplan. Bij de uitwerking en het onderzoek naar een geschikt zoekgebied zijn de inwoners en de belangenverenigingen zoveel mogelijk betrokken. De afgelopen maanden heeft dit proces plaatsgevonden met het kaderdocument en dit voorstel als resultaat. In bijlage 1 is het kaderdocument opgenomen. De kaders zijn samengevat:

- Zonnedaken worden gestimuleerd en gefaciliteerd.
- De grootschalige energieprojecten worden gerealiseerd in het zoekgebied Dalfserveld West.
- De energieopgave in het zoekgebied is minimaal 100 Gwh en maximaal 150 Gwh.
- De bewoners en grondeigenaren in het zoekgebied krijgen tot 2024 exclusiviteit voor het maken een gezamenlijk plan voor grootschalige energieprojecten.
- Alle inwoners van de gemeente Dalfsen moeten de gelegenheid krijgen om financieel te kunnen participeren.
- Het streven is 100% lokaal eigendom, het minimum is 50%.
- Uitgesloten voor grootschalige energieproductie zijn de gebieden met een gevoelige landschappelijke, ecologische of maatschappelijke functie.
- Kleine zonneparken mogen ook buiten het zoekgebied en binnen de uitsluitgebieden worden gerealiseerd.
- Na 25 jaar moet een windmolen of zonnepark worden verwijderd en gerecycled.

Het kaderdocument bevat naast de voorgestelde kaders ook een samenvatting van relevante landelijke en provinciale regels en voorwaarden. Het kaderdocument bevat in de bijlage een kaart van de uitsluitgebieden, het externe zoekgebiedenonderzoek en het participatieplan voor de inwoners van het zoekgebied.

De afgelopen maanden zijn door onze inwoners en belangengroepen veel vragen gesteld en opinies en adviezen gegeven door onze inwoners en belangengroepen. Een verslag hiervan is geanonimiseerd samengevat in een reactiedocument (bijlage 2).

Argumenten:
De argumenten zijn voor de kaders zijn integraal uitgewerkt en niet per individuele kader.

1.1 Met deze kaders kunnen onze duurzaamheidsdoelen worden gehaald.
Onze missie is ‘Dalfsen nu en in de toekomst leefbaar’. Naast meer energiebesparing is daarvoor ook meer duurzame energie nodig. De Dalfser Energiemix geeft aan dat deze duurzame energie geproduceerd moet worden via zonnedaken, zonneparken, kleine en grote windmolens. Eerder is vastgesteld dat de totale opgave voor Dalfsen ongeveer 200 Gwh is.
Met de nieuwe inzichten vanuit de warmte transitievisie en de verwachte groei van woningen en elektrische voertuigen zal deze opgave naar verwachting doorgroeien naar 300 Gwh. In dit voorstel wordt voor het zoekgebied Dalfserveld West een opgave van minimaal 100 Gwh haalbaar geacht. Samen met de reeds bestaande duurzame energieproductie heeft Dalfsen dan circa 50% van haar opgave gerealiseerd. Hiermee wordt voldaan aan de wens van de raad om verder te kijken dan alleen de RES-opgave van 30 Gwh in 2030.
De bewoners en grondeigenaren mogen een hogere opgave realiseren als hier draagvlak voor is en past binnen de overige ruimtelijke kaders. De maximale opgave voorkomt overbelasting van het gebied en het elektriciteitsnetwerk.
Voor de resterende opgave wordt te zijner tijd nieuw onderzoek gedaan naar de dan beschikbare technieken, netwerkmogelijkheden en beschikbare ruimte.
Naast zonneparken en windmolens wordt nadrukkelijk gefocust op het stimuleren en faciliteren van grote zonnedaken. Daarbij wordt onder meer gekeken naar het wegnemen van belemmeringen zoals asbest en brandgevaar maar ook naar meekoppelkansen zoals kabeldelen met windmolens, energieopslag en smart grids.

1.2. Met deze kaders kunnen energieprojecten op een verantwoorde manier worden gerealiseerd.
In de kaders wordt zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met ons landschap, de natuur, de inwoners, de agrarische ondernemers, de infrastructuur en de leefomgeving.
Duidelijke grenzen worden gesteld om negatieve effecten zoveel mogelijk te voorkomen. Zo wordt bijvoorbeeld een aantal gebieden met een hoge landschappelijke of ecologische waarde uitgesloten en windmolens mogen bijvoorbeeld geen gezondheidsklachten of gevaarlijke situaties veroorzaken. Inwoners en grondeigenaren krijgen voldoende de tijd en ruimte om gezamenlijk een gebiedsplan met de energieopgave te maken. Daarbij ontstaan mogelijkheden voor agrarische ondernemers maar ook voor herstel van landschap en natuur.

1.3 De kaders houden rekening met de publieke opinie en het algemeen belang
Dit jaar hebben inwoners in een representatieve enquête aangegeven dat klimaatmaatregelen belangrijk zijn. De meerderheid vindt dat windmolens en zonneparken bij voorkeur geclusterd geplaatst moeten worden nabij bedrijfsterreinen en infrastructuur. Belangengroepen geven aan dat natuurgebieden moeten worden ontzien en dat voldoende ruimte moet zijn voor lokale participatie en eigendom. Netbeheerders adviseren om zonneparken en windmolens nabij de bestaande hoogspanningsstations te bouwen om extra maatschappelijke kosten door netuitbreiding te voorkomen. De kaders gaan uit van al deze wensen.
Het voorgestelde zoekgebied Dalfserveld West is bijvoorbeeld een open agrarisch gebied (voldoende ruimte) nabij het bedrijfsterrein Hessenpoort (grote energievraag), het hoogspanningsstation Hessenweg (netwerk), de N340 en de spoorlijn Zwolle – Groningen (infrastructuurlijnen). Daarnaast biedt het participatieplan de inwoners en grondeigenaren van het zoekgebied ruimschoots de tijd en gelegenheid om zelf plannen uit te werken zonder teveel invloed van commerciële ontwikkelaars. Daarbij krijgen zij de hulp van onder meer de Dorpen van Morgen voor bijvoorbeeld een zo hoog mogelijk percentage lokaal eigendom.

1.4 Inwoners en belangengroepen konden meepraten, vragen stellen en suggesties geven.
Zoals met de raad afgesproken zijn de inwoners en belangengroepen betrokken bij het zoekgebiedenonderzoek en het opstellen van de kaders. Het onderzoek is toegelicht aan de Dorpen van Morgen, Belangenvereniging Nieuwleusen Buitengebied West en het Plaatselijk belang Ankum. Daarnaast zijn twee webinars georganiseerd over het onderzoek en participatie. Vervolgens hebben alle stukken twee weken ter visie gelegen. Alle reacties zijn opgenomen in het reactiedocument in bijlage 2. Belangrijk om te weten is dat het uiteindelijke kaderdocument toen nog niet openbaar was en dat men bijvoorbeeld nog niet op de hoogte was van het voorgestelde zoekgebied.

Alle technische vragen en onduidelijkheden zijn zo goed mogelijk beantwoord of verduidelijkt in de kaders. Diverse inwoners hebben een opinie gegeven over het zoekgebiedenonderzoek, de manier van inwonerbetrokkenheid en de nut en noodzaak van de energietransitie. Veel zienswijzen gaan over het noordelijke deel van het geadviseerde zoekgebied (Nieuwleusen West). Vooral de aanwezigheid van de 10 bestaande windmolens wordt gezien als maximale ‘belasting’ van het gebied. In de uiteindelijke kaders wordt om diverse redenen voorgesteld om alleen het zuidelijke deel van het geadviseerde gebied aan te wijzen als zoekgebied (Dalfserveld Zuid). Nieuwleusen West wordt hiermee in zekere zin ontzien.
Tot slot wordt meerdere keren aangegeven dat de inwoners te weinig en te kort zijn betrokken bij het onderzoek en de kaders. Een langere doorlooptijd en inzage was helaas niet mogelijk vanwege de gewenste besluitvorming in december 2021. Daarnaast zijn de kaders ook gebaseerd op de ervaringen en vele dialogen met inwoners van de afgelopen jaren.

1.5 De kaders voldoen aan de afspraken en doelen die gemaakt zijn in de Regionale Energie Strategie West Overijssel (RES)
Dit jaar is de RES 1.0 vastgesteld met daarin regionale afspraken over bijvoorbeeld zorgvuldige ruimtelijke inpassing, efficiënt gebruik van de netinfrastructuur, goede subregionale afstemming, mogelijkheden voor lokaal eigendom en inwonersbetrokkenheid. De kaders voldoen aan deze afspraken en doelen (zie voorbeelden 1.3).

2.1 Om de samenwerking en uitwerking van het energieplan mogelijk te maken, is waarschijnlijk de inzet van extra middelen nodig.
Samenwerking en afstemming gaan meestal niet vanzelf. Geadviseerd wordt de bewoners en grondeigenaren van het zoekgebied optimaal te faciliteren en te stimuleren. Denk aan de inzet van een gespreksleider, verkennende onderzoeken en juridische ondersteuning. Een deel kan wellicht door de ambtelijke organisatie worden verzorgd maar externe inhuur is ook mogelijk. De inzet is afhankelijk van de wensen uit het zoekgebied. Ervaringen van soortgelijke processen bij andere zoekgebieden in onze regio leert dat rekening moet worden gehouden met een budget van minimaal €50.000. Het budget is bedoeld voor de stappen in 'fase 0' uit het participatieplan (bijlage van het kaderdocument). In deze fase is nog geen sprake van een concreet plan voor windmolens of zonneparken.
Afhankelijk van de vorderingen en de behoefte kan het noodzakelijk zijn om dit budget op een later moment aan te vullen. Daarvoor zal tijdig een verzoek worden ingediend via de perspectiefnota of begroting.
De Provincie zal ook worden benaderd voor extra ondersteuningsmogelijkheden. Daarnaast worden landelijke ontwikkelingen gevolgd waarbij mogelijk extra middelen beschikbaar komen voor de lokale energietransitie.

Kanttekeningen en risico's
Binnen het zoekgebied komt geen gezamenlijk energieplan tot stand.
Een gezamenlijk energieplan vraagt om samenwerking en medewerking. Dit kun je als gemeente niet afdwingen maar wel faciliteren, monitoren en stimuleren. Ook zullen wij erop aandringen dat grondeigenaren nog geen commerciële contracten afsluiten om de handen vrij te houden voor eventuele gezamenlijke plannen. Maar verbieden kan niet.
De voorgestelde periode van 2 jaar (2022 en 2023) is volgens ervaringsdeskundigen voldoende voor een serieuze poging voor samenwerking en planvorming. Het betreft 'fase 0' uit het participatieproces in de kaders. In fase 1 en 2 wordt het energieproject nader uitgewerkt.
De meeste bewoners en grondeigenaren van het zoekgebied hebben de afgelopen jaren al ervaringen opgedaan met ontwikkelaars en zijn zich bewust van de kansen en belemmeringen. Ook de Dorpen van Morgen staan klaar voor raad en daad. De meekoppelkansen en het economisch perspectief zijn aantrekkelijk. Vandaar het vertrouwen dat binnen 2 jaar een energieplan mogelijk is. Als de vorderingen stagneren of de samenwerking mislukt, kan de gemeenteraad besluiten om de kaders aan te passen door bijvoorbeeld meer ruimte te geven voor individuele energieplannen, zelf te ontwikkelen of een ander zoekgebied aan te wijzen.

Veel weerstand tegen de kaders
Windmolens en zonneparken kunnen voor weerstand zorgen, ook van buiten het zoekgebied. Door de komende jaren extra in te zetten op voorlichting en persoonlijke gesprekken wordt getracht duidelijkheid te geven om deze weerstand te verminderen. Speciaal aandacht is er voor directe omwonenden van het zoekgebied.

Landelijke en regionale ontwikkelingen rondom grootschalige energieproductie
Landelijke regelgeving en subsidies staan onder druk. Mogelijk worden bijvoorbeeld de wet- en regelgeving voor windmolens aangescherpt om de kans op gezondheidsrisico's en hinder te verminderen. Zoals in de kaders aangegeven zal iedere windmolen en zonnepark moeten voldoen aan de dan geldende regelgeving. Het zoekgebied heeft momenteel voldoende mogelijkheden binnen de huidige regelgeving maar dit kan dus met strengere nieuwe regels een stuk moeilijker worden.
Landelijke subsidies en rijkondersteuning zijn nodig voor grootschalige duurzame energie-opwek. De huidige situatie is positief. De voorwaarden voor deze subsidies en ondersteuningen kunnen wijzigen waardoor energieprojecten kunnen stagneren.
Tot slot wordt uitgegaan dat de noodzakelijke netwerkverzwaringen in onze regio ruim voor 2030 zijn gerealiseerd. De plannen zijn momenteel in voorbereiding. Zonder deze verzwaringen is een groot deel van de opgave niet mogelijk.
De gemeente monitort deze ontwikkelingen en komt indien nodig met wijzigingsvoorstellen.

Alternatieven:

Andere kaders kunnen worden vastgesteld

De raad kan een andere weging van criteria maken of kaders aanscherpen of versoepelen. Bijvoorbeeld een andere keuze van het zoekgebied. In het onderzoek tellen alle criteria even zwaar mee. Een andere weging is mogelijk. Of minder of meer criteria. Hierdoor kunnen andere gebieden in de gemeente Dalfsen beter of minder geschikt worden voor grootschalige opwek. In het rapport is een tabel opgenomen met een vergelijking tussen de zoekgebieden. Tevens zijn een aantal alternatieve wegingen toegelicht.

Uit het onderzoek blijkt dat ook het agrarische gebied Nieuwleusen West geschikt is voor grootschalige duurzame energieproductie. Voor nieuwe windmolens is hier niet veel ruimte beschikbaar door met name de bestaande windmolens en een hogere bevolkingsdichtheid. Maar voor zonneparken is hier wel voldoende ruimte beschikbaar waarbij mogelijk de aansluitingen kunnen worden gedeeld van de bestaande windmolens. Een alternatief kan dus zijn om het voorgestelde zoekgebied in noordelijk richting te vergroten.

In het onderzoek is een alternatief uitgewerkt op basis van inbreng van de deelnemers van de webinars. In deze ‘spreidingsvariant’ wordt een groot gebied rondom de bestaande windmolens uitgesloten voor windmolens en zonneparken. Hierdoor vervalt een groot deel van het voorgestelde zoekgebied. Het effect is dat enkele windmolens mogelijk zijn op slechts een paar geschikte locaties in onze gemeente zoals in het gebied Dalfserveld Oost en Dalmsholte West. De variant gaat min of meer tegen de RES-doelen en afspraken in ten aanzien van bijvoorbeeld clustering en bundeling.

Ook de minimale en maximale energieopgave kan worden vergroot of verlaagd. Een lagere opgave is relatief eenvoudiger te realiseren maar in de toekomst moet dit dan worden opgevangen in andere zoekgebieden. Een hogere opgave in het voorgestelde zoekgebied is waarschijnlijk niet realiseerbaar vanwege de beperkte ruimte in het gebied en elektriciteitsnetwerk. Ook kan geschoven worden met de gestelde mijlpaal 2030 (versnellen of vertragen).

Een lokaal gewortelde partij moet minimaal 50% van het opgestelde vermogen in eigendom hebben. Dit kan mogelijk in beperkte mate worden aangescherpt door bijvoorbeeld specifieke partijen aan te wijzen of bepaalde partijen uit te sluiten.

Ook de andere kaders kunnen worden aangepast. Bijvoorbeeld de vergunningsperiode inkorten of verlengen. Of aanvullende voorwaarden voor kleine zonneparken.

De huidige kaders zijn gebalanceerd en uitvoerbaar. Forse aanpassing van de kaders kan dit ‘evenwicht’ verstoren.

Geen kaders vaststellen

De raad kan ook kiezen om geen kaders vast te stellen. Grootschalige productie van duurzame energie zal dan vertragen. De aantallen zonnedaken en kleine windmolens zal wellicht blijven groeien maar dit is niet voldoende om onze energievraag geheel te verduurzamen.

Goed om te beseffen is dat door de huidige netcongestie momenteel geen nieuwe zonneparken of windmolens kunnen worden gerealiseerd. De netbeheerders hebben aangegeven dat ruim voor 2030 de capaciteit is vergroot voor de aangegeven opgave. Rekening moet worden gehouden dat grote energieprojecten veel tijd kosten door planvoorbereiding, financiering en het vergunningentraject. Al met al kan de opgave net voor 2030 gerealiseerd zijn.

Geen of minder budget beschikbaar stellen

Het voorgestelde participatieplan in de bijlage van de ruimtelijke kaders kan dan niet worden uitgevoerd. De inwoners en grondeigenaren van het zoekgebied hebben dan minder mogelijkheden om een goed energieplan te maken met een beperkte ondersteuning van de gemeentelijke organisatie.

Duurzaamheid:

Met deze kaders wordt meer duurzame energie in Dalfsen geproduceerd.

Financiële consequenties:
Zoals bij argument 2.1 aangegeven, wordt uitgaan van een startbudget van €50.000. De bewoners en grondeigenaren kunnen de gemeente Dalfsen verzoeken doen voor ondersteuning. Na een interne afstemming, zal deze ondersteuning intern of extern worden georganiseerd. Daarbij wordt rekening gehouden met het gemeentelijk inkoopbeleid.

Het budget van €50.000 zal in de eerste bestuursrapportage van 2022 worden opgenomen. Indien nodig, kan een verzoek worden gedaan voor aanvulling van het projectbudget via de perspectiefnota of begroting.

Communicatie:
De afgelopen maanden is veel aandacht geweest voor het onderzoek en de kaders.
De bewoners en grondeigenaren van het zoekgebied en de eerder genoemde belangengroepen worden per brief geïnformeerd over het collegebesluit en de vervolgstappen. Daarna wordt een persbericht uitgewerkt, dat voorafgaand aan de raadscommissievergadering wordt gepubliceerd.

Vervolg:
Na besluitvorming in de raad zijn de kaders direct van toepassing en wordt het uitgewerkte participatieplan gevolgd. Met de bewoners en de grondeigenaren worden dan bijvoorbeeld informatiebijeenkomsten georganiseerd werkgroepoverleggen ingepland. Dit is afhankelijk van de behoeften vanuit het zoekgebied.
Bij toekomstige vergunningprocedures zijn de gebruikelijke inzagetermijnen en mogelijkheden voor beroep en bezwaar van toepassing. Voor kleine en grote zonneparken en windmolens zal de raad om een verklaring van geen bedenkingen worden gevraagd.

Bijlagen:
Bijlage 1: document Ruimtelijke kaders grootschalige duurzame energieproductie
Bijlage 2: Reactiedocument

Burgemeester en wethouders van Dalfsen,

de burgemeester,	de gemeentesecretaris/algemeen directeur,
drs. E. van Lente	Ing. S.A.D.C. van Geffen

Raadsbesluit

De raad van de gemeente Dalfsen;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 16 november 2021, nummer 1368;

gelet op het Nederlandse Klimaatakkoord
gelet op de duurzame ambities van de gemeente Dalfsen;
gelet op de regionale doelen en afspraken uit de RES 1.0;

b e s l u i t :

1. De ruimtelijke kaders voor grootschalige energieproductie vast te stellen.
2. Voor de uitvoering van de inwonerbetrokkenheid en ondersteuning voor 2022 een projectbudget van € 50.000 via de eerste bestuursrapportage 2022 beschikbaar stellen.

Aldus besloten door de raad van de gemeente Dalfsen in zijn openbare vergadering van 20 december 2021.

De raad voornoemd,

de voorzitter,	de griffier,
drs. E. van Lente	J. Leegwater MSc